

ผนวก ฉ

วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญในรอบปีของคนไทยใหญ่

ในรอบปีหนึ่ง ๆ คนไทยใหญ่มีกงานที่สำคัญมากมายที่ยังคงรักษาไว้ มีการสืบทอดต่อกันมาอย่างเหนียวแน่น ในรอบปีมีประเพณีสำคัญต่าง ๆ มากมายเช่น

ເລີນເຈັ່ງ (เดือนอ้าย)

ตรงกับเดือนธันวาคม จะมีประเพณี "กาบซอมอู" หรือทำบุญข้าวใหม่ คือ นำข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวมาใหม่ ๆ เตรียมอาหารหรือขนม แล้วเชิญคนเฒ่าคนแก่ไปร่วมทำบุญถวายพระที่วัด ถือว่าได้บุญกุศลใหญ่ยิ่ง

ເລີນກ້າ (เดือนยี่)

ตรงกับเดือนมกราคม มี "ปอยกาบซอมบุญเจ้าเข้ากำ" คือการทำบุญ นำข้าวปลาอาหารและขนมหวานไปถวายพระที่เข้าปริวาสกรรม ตลอดเวลา 3 วัน 5 วัน หรือ 7 วัน ก็แล้วแต่

ເລີນສາມ (เดือนสาม)

ตรงกับเดือนกุมภาพันธ์มี "ปอยหลู่ข้าวหย่ากู่" หรือการบริจาคข้าวเหนียวแดง โดยการนำข้าวเหนียวมานึ่งแล้วคลุกกับน้ำอ้อยให้เข้ากันดี แล้วโรยหน้าด้วยเนื้อมะพร้าวฝอย ถึงลิสงนำไปทำบุญที่วัดและแจกเป็นทานในหมู่บ้านหรือตามบ้านญาติสนิทมิตรสหาย กลางเดือนสามจะมี "ปอยไหล" คืองานจุดไฟฟืนในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนสาม ทุกคนจะนำฟืนมารวมกันจุดให้แสงสว่างที่วัดในเวลากลางคืน และมีการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการรับเสด็จพระพุทธเจ้าจากสวรรค์ ซึ่งเสด็จลงมาสั่งสอนมนุษย์บนโลก

ເລີນສີ (เดือนสี่)

ตรงกับเดือนมีนาคม-เมษายน จะมีงานประเพณีอันยิ่งใหญ่ของชาวไทยใหญ่ เรียกว่า "ปอยส่งลง" คือการนำเด็กชายมาโกนผมแต่งกายเป็นส่งลง เตรียมเครื่องไทยทาน แห่ไปตามถนนหนทางต่าง ๆ แล้วไปทำพิธีบรรพชาสามเณรที่วัดเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมะของพระพุทธองค์ ในช่วงฤดูร้อนซึ่งตรงกับเวลาเก็บเกี่ยวเสร็จ หรือปิดภาคเรียนพอดี

ເລີນห้า (เดือนห้า)

ตรงกับเดือนเมษายน มีประเพณี "ขันจอบปีใหม่" คือการทำบุญเทศกาลสงกรานต์ ชาวไทยใหญ่จะเตรียมข้าวปลาอาหาร เครื่องไทยทานไปทำบุญที่วัด คนเฒ่าคนแก่ขนอนจำศีลที่วัด

หลังจากวัดมีการเล่นสาดน้ำกัน จากนั้นจะมีการ "กัณฑ์ตอ" คือการขอขมาพระสงฆ์ ผู้หลักผู้ใหญ่ และรวมกันไปขอขมาพระสงฆ์และผู้ใหญ่ต่างหมู่บ้าน

เหลินหก (เดือนหก)

ตรงกับเดือนพฤษภาคม มีงานประเพณี "ปอยจำดี" คือประเพณีการขนทรายไปก่อเจดีย์ทรายที่วัดในวันวิสาขบูชา และร่วมกันทำบุญที่วัด เมื่อเสร็จพิธีมีการจุดบั้งไฟเพื่อเป็นพุทธบูชา

เหลินเจ็ด (เดือนเจ็ด)

ตรงกับเดือนมิถุนายน มีงานประเพณี "วานปลิก" และ "เลี้ยงเจ้าเมือง" คือการทำบุญหมู่บ้าน โดยทุก ๆ คนจะนำถังใส่น้ำและทราย มีตะแหวเจ็ดชั้น ไปไม่มั่งคด ด้ายสายสิญจน์ ภูปเทียน ไปรวมกันที่กลางหมู่บ้าน นิมนต์พระมาทำพิธีสวดพระปริตรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่หมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็มีการเลี้ยงถวายศาลเจ้าประจำหมู่บ้านด้วย

เหลินแปด เหลินเก้า เหลือสิบ (เดือนแปด เดือนเก้า เดือนสิบ)

ตรงกับเดือน กรกฎาคม-กันยายน มีงานประเพณี "ต่างซอมต่อไหลง" คือการบุญถวายข้าวมธุปายาสที่วัดในหมู่บ้าน และเลี้ยงอาหารคนเฒ่าคนแก่ที่มาภาวณาจำศีลอยู่ที่วัดในวันพระตลอดพรรษา โดยเปลี่ยนไปตามวัดต่าง ๆ

เหลินสิบเอ็ด (เดือนสิบเอ็ด)

ตรงกับเดือนตุลาคม มีงานประเพณี "แสนซอมโก่จา" คืองานทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยเจ้าภาพจะเตรียมข้าวปลาอาหารและเครื่องไทยทานไปทำบุญที่วัด ถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสามเณร และเลี้ยงอาหารแก่ผู้ที่มีร่วมงานพระสงฆ์อนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี นอกจากนั้นยังมีประเพณี "ออกหว่า" คืองานออกพรรษา ตอนเช้ามีพิธีตักบาตร ตอนสายเตรียมเครื่องไทยทานไปทำบุญที่วัดและตอนกลางคืนมีการแห่ "จองพารา" หรือปราสาทพระ ไปถวายวัดหรือประดับบูชาไว้หน้าบ้าน นับว่าเป็นเครื่องรับเสด็จพระพุทธองค์และเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวของตนเอง และในช่วงเดือนสิบเอ็ดนี้จะมีประเพณีการละเล่นต่าง ๆ และการฟ้อนรูปสัตว์ เช่น นางนก กิงกะหล่า โต และสัตว์อื่น ๆ เพื่อความสนุกสนานในเทศกาลออกพรรษา

เหลินสิบสอง (เดือนสิบสอง)

ตรงกับเดือนพฤศจิกายน มีประเพณี "หลู่ล่างกานคำ" คือชาวบ้านจะมาช่วยกันจัดทำผ้าจิวรผืนใหญ่ประดับประดาด้วยริ้วกระดาดทองแล้วนำไปถวายที่วัดเพื่อใช้ห่มพระพุทธรูปในวัด และมีประเพณี "ล่างกานกะถึง" หรืองานถวายผ้ากฐิน

เมื่อสิ้นเดือน 12 มี "ปอยก้อยจ้อด" ดับไฟเทียน คืองานเสร็จสิ้นฤดูกาล ชาวบ้านจะช่วยนำไม้สนมาจักเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วมัดรวมกันเป็นลำใหญ่ เข้าขบวนแห่ไปถวายพระที่วัด แล้วจุดเป็นพุทธบูชา เป็นอันเสร็จสิ้นฤดูกาลของปี